

Inverkan av förbränningsbetingelser på emitterade vedpartiklar

Esbjörn Pettersson

Det finns inga övertygande bevis på att vedeldningspartiklar är mindre farliga än andra förbränningspartiklar i samma storlek med avseende på sjukdomar i andningsorganen.

Det finns för lite underlag för att bedöma relativa toxiciteten för vedpartiklar för hjärt-kärl sjukdomar eller cancer.

Naeher 2007

Bakgrund

Partikelkaraktistik från småskalig biobränsleeldning

Påverkar förbränningsbetingelserna hälsoeffekterna ?

Sammanfattning

Partikelemissioner

- Vedpannor, tjärdalar 350-2200 mg/MJ
- Vedpanna, gammal, satseldning 73-260 mg/MJ*
- Vedpanna, gammal med tank 87-100 mg/MJ*
- Vedpanna, nyare med tank 11-450 mg/MJ*
- Vedkaminer 22-180 mg/MJ*
- Pellet 10-66 mg/MJ

Stoft uppsamlat på filter vid rumstemperatur upp till 12 ggr större än varm provtagn, pellets 1,2 ggr

3 typer av vedpartiklar

Sfäriska organiska part.

Mobilitets diam. 100-300 nm
 Löslighet (H₂O) löslig-olöslig
 Innehåller organiskt kol (metoxifenoler, levoglukosan)
 Betingelser låg temperatur
 Påträffas startfas låg effekt skogsbränder

Sot (elementärt kol)

50-300 olöslig elementärt kol (kondenserade org, tex PAH)
 hög temperatur, ofullständig förbr i vanliga eldstäder och pannor

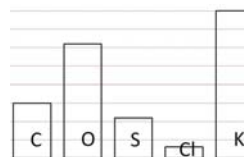
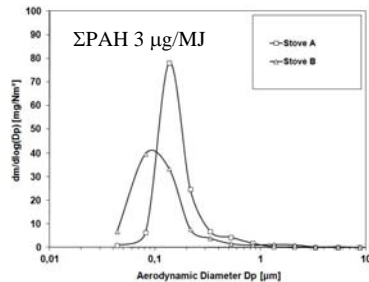
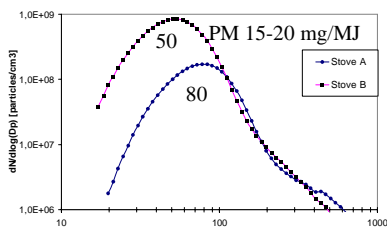
Oorg. ask part.

50-100 löslig alkali salter
 hög temperatur, fullständig förbr vid optimerad förbränning

"Fullständig" förbränning

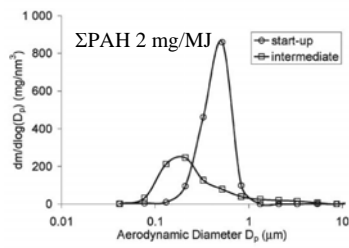
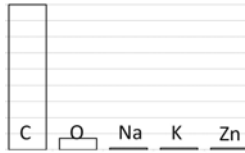
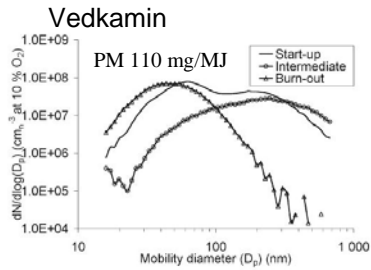
Pelletskaamin

KCl, KSO₄, K₂CO₃

Vedpanna, PM 5 mg/MJ

Sämre vedförbränning

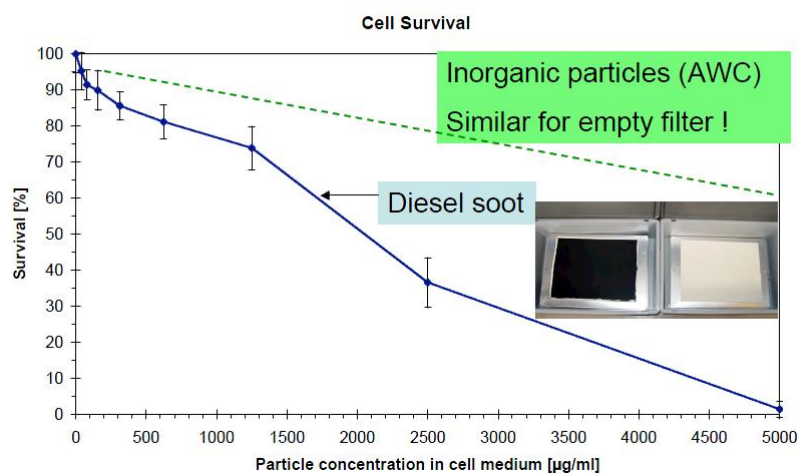
Påverkar förbränningsbetingelserna
hälsoeffekterna ?

Effekt av olika förbränningsförhållanden

- Pelletseldning jämfördes med 3 olika vedkaminer
  - gammal vedkamin
  - modern vedkamin
  - kamin med tvåstegs förbränning
- Cell överlevnad
- Partiklar på filter och kondenserbart organiskt material

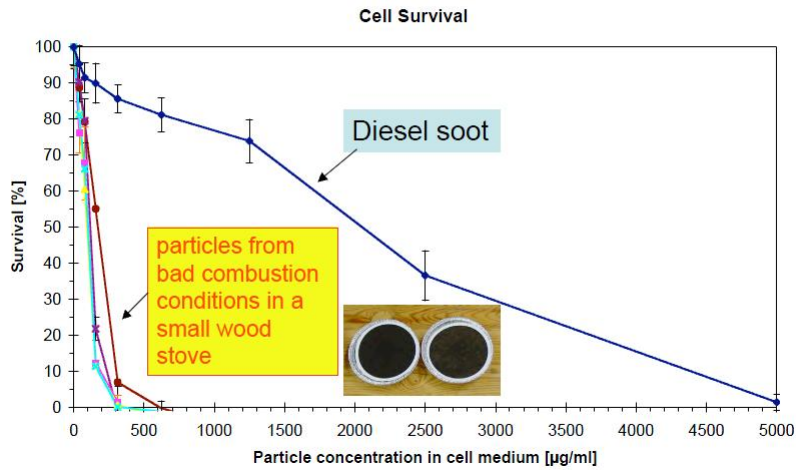
Klippel & Nussbaumer 2007

Results of Cytotoxicity Tests

Klippel & Nussbaumer 2007

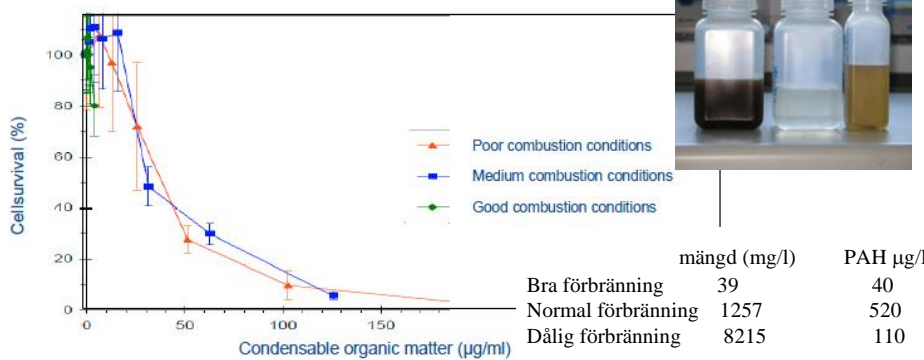
Results of Cytotoxicity Tests

Klippel & Nussbaumer 2007

Svenska Luftvårdsföreningen 25 oktober 2011

11

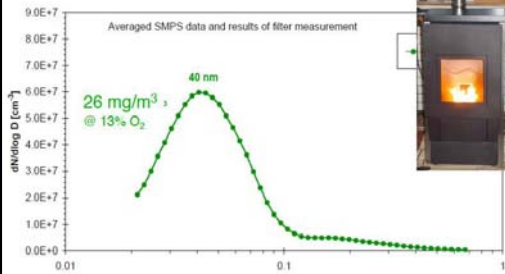
- Bra förbränning < normal förbränning < dålig förbränning
- Kondensatet orsakade högre celldödighet än partiklarna
- Kondensatet samma toxicitet, men olika mängd
- Mängd PAH ger ej toxicitet

Klippel & Nussbaumer 2007

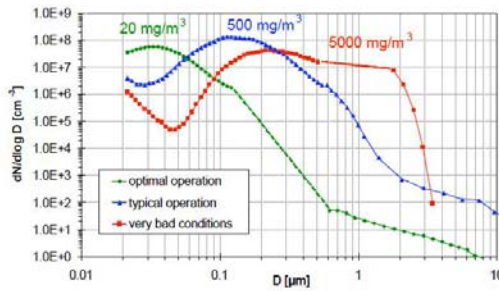
Svenska Luftvårdsföreningen 25 oktober 2011

12

Pellet stove

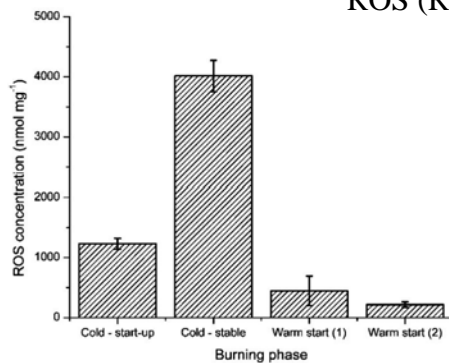
Wood stove

Klippel & Nussbaumer 2007

Olika förbränningsbetingelser vedkamin/pelletsanna

ROS (Reactive oxygen species)

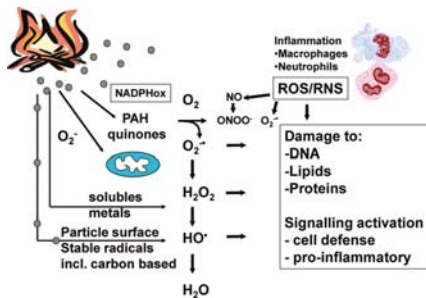

För pelletsannan inget utslag (start, kontinuerlig, strypt luft)

Dålig förbränning för vedkamin– mer ROS, som korrelerar med kolvätehalten.

Miljevic et al. 2010

Modern vedkamin- låg och hög lufttillförsel + omgivningsprov med vedrök

	omgivn	hög O2 sot ?	låg O2 org ?
Levoglukosan	44	40	56
PAH	0,28	3,3	1,3
Lösl komp	3,7	2,5	2,7

Djurförsök- inflammation, omgivn vedrök=hög O2 < låg O2
 Cell- inflammation, ROS, omgivn vedrök= hög O2 < låg O2
 DNA skador, omgivn vedrök < hög O2 = låg O2

Danielsen et al. 2010, 2011

Jämförelse normal förbränning och pyreldning i finsk tung murad

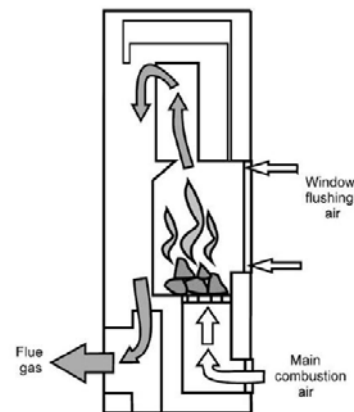
(något strypt drag, större vedinlägg, mindre vedstorlek och ändrat vedinlägg gav samma bränsleförbrukning)

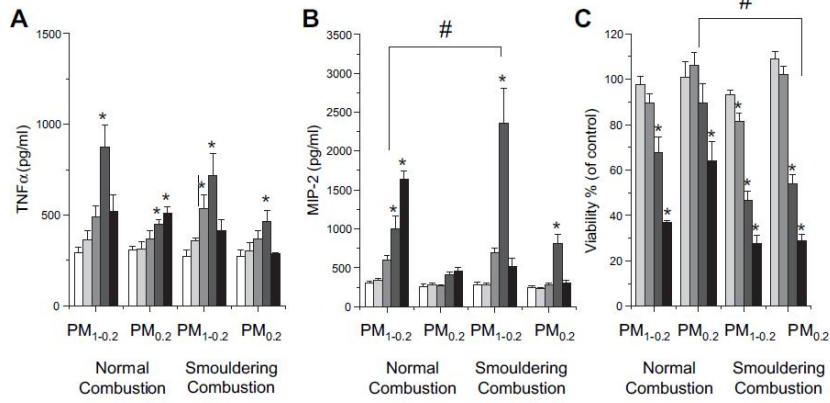
	GMD (FMPS) (nm)	GMD (ELPI) (nm)	PM1 (g/kg)	PM10 (g/kg)
Normal	56	65	1,8	2,1
Pyreldning	118	160	11,1	11,3

Tissari et al. 2008

	POM	EC	Ions
Normal	33%	32%	19%
Pyreldning	68%	25%	2%

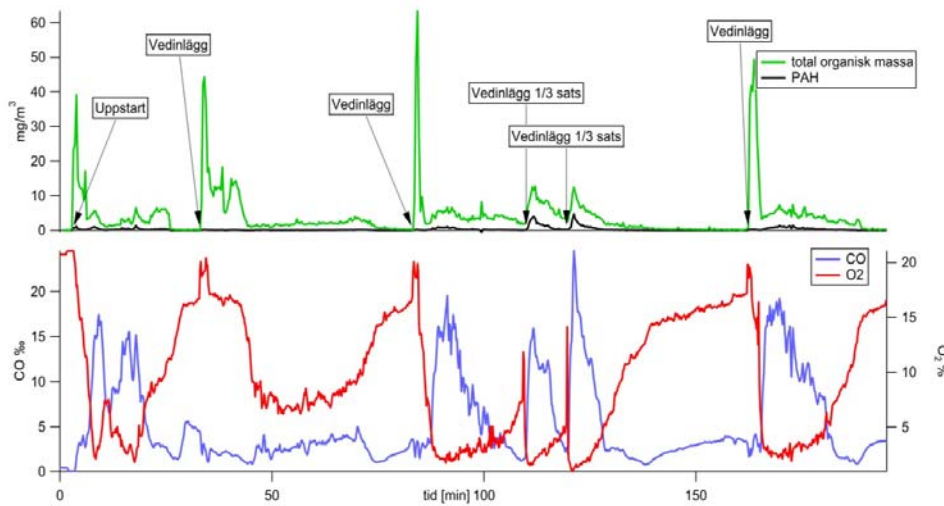
Frey et al. 2009

Jalava et al. 2010

AMS på partikelemissionerna från en vedkamin

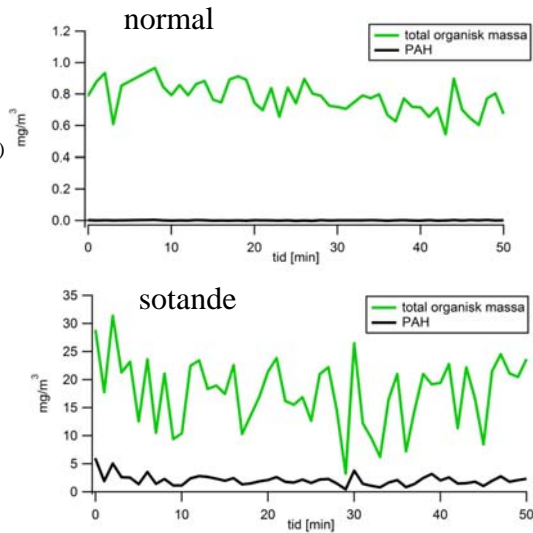

Pagels et al. 2011

AMS på pelletskamin

	part storlek	densitet vid
	GMD (nm)	140 nm (g/cm ³)
Normal	63	1,94
Sotande	216	1,02

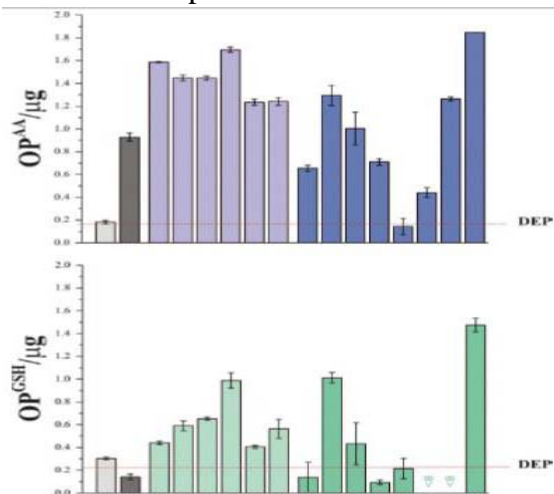
	org kol	elementärt kol
	(mg/MJ)	(mg/MJ)
Normal	< 0,2	< 0,2
Sotande	7,5	70

Pagels et al. 2011

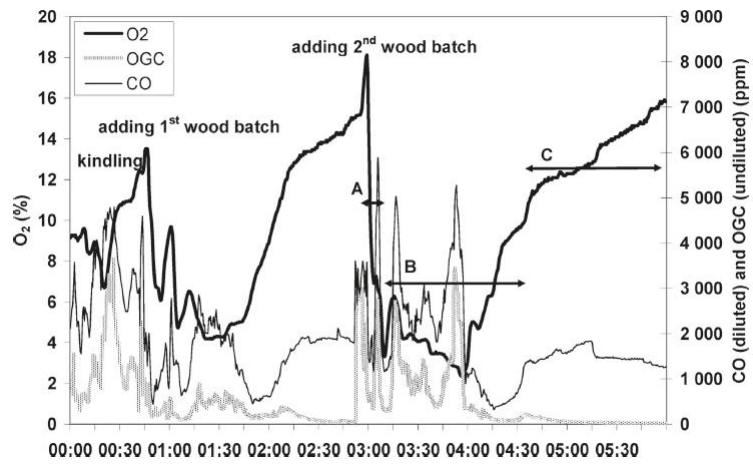
Oxidativ potential för olika biobränslepartiklar

- Carbon black
- Urban PM
- B1- Björk- Nominell effekt
- B2- Björk – Låg effekt
- B3- Björk- Start
- B4- Björk- Hög effekt
- B5- Pellets- Sotande
- B6- Pellets- Normal
- A1- Björkpellets- Stamved
- A2- Pellets- Stamved
- A3- Näverpellets
- A4- Barkpellets
- A5- Havre
- A6- Salix pellets
- A7- Torv pellets
- A8- Kol

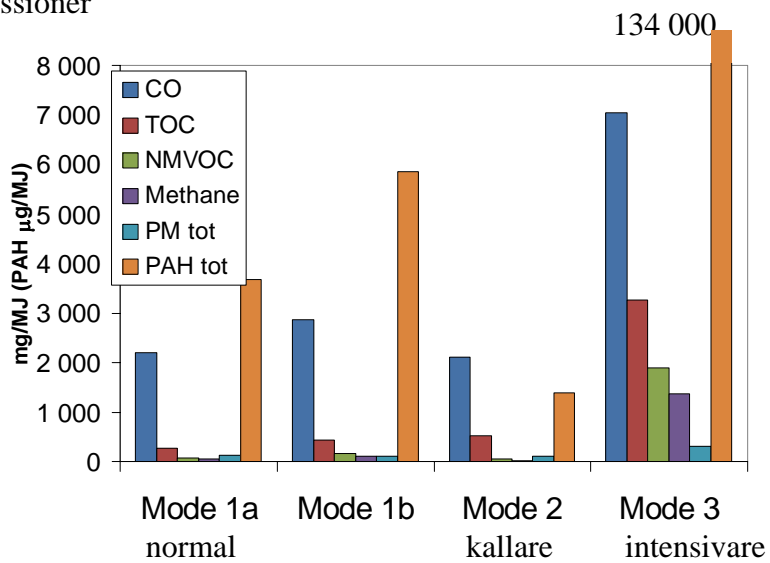

Boman et al. 2011

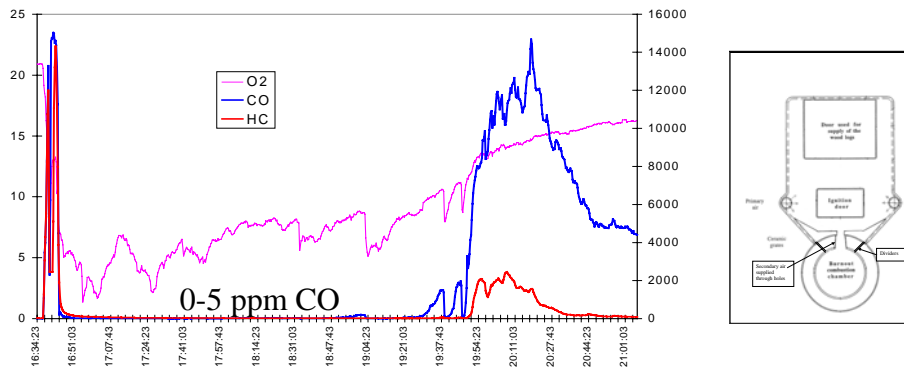
Samma kamin, annat projekt

Emissioner

Vedpanna med omvänd förbränning

Pannan brinner bra med lagom fuktig ved av lagom storlek
 Mindre och torrare ved gör att pannan brinner för hårt.
 Lätt att tillverka sot med mycket PAH.

Sammanfattning

- Förbränningsbetingelserna förefaller kunna påverka hälsoeffekterna.
- Ev har sot med höga PAH halter kraftigare inverkan än andra partiklar. De uppkommer i varm syrefattig miljö. I litteraturen har den typen av förbränningsbetingelser inte beskrivits i någon större utsträckning.
- Arbetet med att fastställa hur förbränningsbetingelserna påverkar hälsoeffekterna har bara börjat och kräver samarbete mellan olika områden, bland annat eldningsteknik, karakterisering av utsläpp/stoft och medicin/toxikologi.